

GJUHË DHE LETËRSI SHQIPE

Standardet e të arriturave arsimore për përfundimin e arsimit fillor

Kompetenca e përgjithshme lëndore (KPL)

Nxënësit flasin dhe shkruajnë duke përdorur alfabetin latin, në situata të ndryshme komunikuese dhe në mjedisin dixhital, duke zbatuar normat letrare-gjuhësore dhe ortografike. Ata nxisin një kulturë dialogu dhe respektojnë normat themelore të komunikimit. Ata kanë një fjalor të zhvilluar dhe janë në gjendje të përdorin gjuhën për të shprehur aftësitë e tyre krijuese.

Ata zbatojnë njohuritë bazë në interpretimin e veprave letrare dhe veprave tjera të artit nga trashëgimia shqiptare dhe botërore, duke ndërtuar gradualisht shijen e tyre estetike. Duke lexuar dhe përjetuar vepra letrare, ata zhvillojnë imagjinatën, aftësinë për vëzhgim hulumtues, të kuptuarit e vetes dhe të të tjerëve, si dhe të menduarit kritik; gjykimi moral, empatia dhe lidhja asociative nxiten. Nxënësit lexojnë dhe i qasen me qëllim interpretimit të teksteve të ndryshme jolettrare (duke përfshirë burimet dixhitale dhe përmbajtjen mediatike) me qëllim që të zhvillojnë aftësinë për të përzgjedhur, vlerësuar dhe përdorur informacionin, duke e trajtuar njëkohësisht pronësinë intelektuale me përgjegjësi. Ata përdorin në mënyrë të sigurtë teknologjitë e informacionit dhe komunikimit për qëllime mësimore.

Ata përdorin njohuritë e fituara të gjuhës dhe letërsisë për të nxënë dhe përmirësuar më tej, si dhe për tu përballur me jetën shoqërore (zgjidhja e situatave problematike, bashkëpunimi, marrja e iniciativës, zhvillimi i një qëndrimi të përgjeSHQIëm ndaj vetes dhe mjedisit, etj.).

Në përputhje me moshën e tyre, ata e kuptojnë vendin, rolin dhe rëndësinë e gjuhës në ruajtjen e identitetit dhe traditës kombëtare, me qëllim që të kultivojnë kulturën e popullit të tyre dhe të respektojnë e vlerësojnë diversitetin e kulturave të tjera.

Duke zbatuar njohuritë e gjuhës shqipe, ata i përvetësojnë më lehtë gjuhët e huaja.

Ata zbatojnë një sërë strategjishë të të nxënit dhe lidhin në mënyrë funksionale përmbajtjen e lëndëve të ndryshme.

Niveli fillestar

Kompetenca specifike lëndore 1 (KSL 1)

Nxënësit e kuptojnë konceptin e gjuhës, e dinë se cilën gjuhë flasin dhe e njohin vendin dhe rolin e gjuhës letrare shqipe në shoqëri. Ata dallojnë gjuhën letrare nga dialektet. Ata zbatojnë normat e gjuhës letrare në të folur dhe

në të shkruar. Kanë një fjalor të zhvilluar, në përputhje me moshën e tyre dhe përdorin fjalë sipas situatës komunikuese. Janë në gjendje të përshkruajnë përvojën e tyre me një vepër letrare dhe të nxjerrin informacionin e kërkuar në një tekst jo-fiktiv (linear dhe jolinear). Njohin krijuesit më të rëndësishëm të letërsisë kombëtare dhe botërore dhe veprat e tyre nga programi. Ata i lidhin veprat letrare të lexuara sipas planit e programit me autorët e tyre. Bëjnë një dallim midis letërsisë popullore dhe asaj të shkruar. Interpretojnë vepra letrare nga programi sipas kriterëve të dhëna (në mënyrë të pavarur ose me ndihmën e mësuesit).

Kompetenca specifike lëndore 2 (KSL 2)

Nxënësit i lidhin njohuritë e gramatikës dhe të drejtshkrimit me situatat gjuhësore në të cilat i zbatojnë ato. Ata flasin qartë, lexojnë rrjedhshëm dhe janë në gjendje të shprehin mendimet e tyre. Dëgjojnë me kujdes bashkëbiseduesin, duke respektuar mendimin e tij. Hartojnë një tekst të thjeshtë të folur ose të shkruar rreth përvojës së tyre me një vepër letrare, si dhe rreth temave nga jeta e përditshme dhe bota e imagjinatës. Lexojnë tekste letrare dhe joletrare duke përdorur teknika të ndryshme leximi. Dallojnë njohuritë eksplicite dhe implicite në lloje të ndryshme tekstesh. Përdorin burime të ndryshme të njohurive, krahasojnë informacionin dhe e vlerësojnë atë.

Kompetenca specifike lëndore 3 (KSL 3)

Nxënësit përdorin gjuhën letrare në situata të ndryshme komunikuese. Ata shprehin mendimet e tyre në mënyrë të arsyetuar, duke respektuar pikëpamjet e të tjerëve. Zgjedhin shprehjen e duhur gjuhësore sipas kontekstit. Krijojnë lloje të ndryshme tekstesh. Lexojnë, kuptojnë dhe parafrazojnë tekste letrare dhe joletrare. Ata përdorin shkrim-leximin dhe strategji të ndryshme leximi dhe të nxëni. Shprehin dashuri për letërsinë dhe respektojnë vlerat e kulturës kombëtare dhe kulturën e popujve të tjerë. Kanë të zhvilluar përvojën e leximit dhe e kuptojnë rëndësinë e leximit për zhvillimin e kulturës dhe njohurive të tyre të përgjithshme. Njohin format e agresionit verbal (të folurit e pahijshëm, mungesa e respektit për bashkëbiseduesin, fyerjet, gjuha e urrejtjes, etj.) si një fenomen negativ.

Rezultatet e ciklit arsimor (RCA) për fundin e arsimit fillor:

Niveli fillestar

KSL 1	KSL 2	KSL 3
<i>Nxënësit:</i>	<i>Nxënësit:</i>	<i>Nxënësit:</i>
– SHQI.AF.F.1.1. Dinë se cilat zona	– SHQI.AF.F.2.1. Lidhin njohuritë teorike të gramatikës me klasifikimin	– SHQI.AF.F.3.1. Përdorin njohuritë gjuhësore për tu shprehur saktë,

dialektore përfshin gjuha shqipe. – SHQI.AF.F.1.2. Dallojnë zanoret nga bashkëtingëlloret, shqiptimin e saktë nga ai i gabuar i një tingulli. – SHQI.AF.F.1.3. Bëjnë dallimin midis fjalëve të ndryshueshme dhe të pandryshueshme, emërtojnë llojet e fjalëve dhe i klasifikojnë ato sipas kategorive themelore gramatikore. – SHQ.AF.F.1.4. Dallojnë fjalët e thjeshta nga ato të përbëra. – SHQI.AF.F.1.5. Njohin elementet themelore të fjalisë; dallojnë fjalitë e pavarura (gjymtyrët kryesore) nga ato të varura (gjymtyrët e dyta), emërtojnë llojet e fjalive të pavarura sipas funksionit të tyre komunikues. – SHQI.AF.F.1.6. Kuptojnë kuptimet e fjalëve, shprehjeve të caktuara dhe njësive frazeologjike që hasin në tekstet shkollore dhe në komunikimin e përditshëm. – SHQI.AF.F.1.7. Ata vënë re fenomene themelore leksikore (unicitetin dhe poliseminë e fjalëve) dhe marrëdhëniet leksikore (sinonimia, homonimia dhe antonimia). – SHQI.AF.F.1.8. Dinë rregullat e drejtshkrimit dhe i zbatojnë ato në shembuj më të thjeshtë.	e fenomeneve gjuhësore në një situatë të thjeshtë gjuhësore. – SHQI.AF.F.2.2. Përdorin drejtshkrimin e gjuhës shqipe dhe fjalorët për të zgjidhur rregullat gjuhësore dhe të drejtshkrimit. – SHQI.AF.F.2.3. Lexojnë tekste letrare dhe jolettrare (lineare dhe jolineare) dhe dëgjojnë me vëmendje dhe mirëkuptim prezantime më të thjeshta (p.sh. leksione të drejtpërdrejta ose prezantime audio-vizuele ose dixhitale), duke ndërtuar përvojë leximi dhe dëgjimi të vëmendshëm. – SHQI.AF.F.2.4. Shprehin përvojën e tyre me një tekst të folur ose të shkruar (p.sh. sa shumë u pëlqen teksti, nëse është interesant/jo i thjeshtë; cila është ndjesia dhe toni themelor i tekstit, etj.). – SHQI.AF.F.2.5. Lidhin përmbajtjen e një veprë letrare me përvojën e tyre ose të dikujt tjetër. – SHQI.AF.F.2.6. Përmbledhin dhe ritregojnë një tekst në prozë, duke dalluar kryesoren nga dytësorja; interpretojnë tekstin (përshkruajnë personazhet, veprimet, nxjerrin përfundime etj.). – SHQI.AF.F.2.7. Zgjedhin dhe	qartë dhe në mënyrë të përshtatshme në një situatë komunikimi, si me gojë ashtu edhe me shkrim. – SHQI.AF.F.3.2. Janë në gjendje të lexojnë informacionin e shprehur në forma të ndryshme (tabelë, grafikë, hipertekst...) dhe ta interpretojnë atë në mënyra të ndryshme (me gojë, me shkrim, vizuele, dixhitale). – SHQI.AF.F.3.3. Shkruajnë duke përdorur forma të ndryshme narrative dhe stile të ndryshme funksionale. – SHQI.AF.F.3.4. Përshtatin shprehjen e duhur gjuhësore me kontekstin (përfshi komunikimin konstruktiv në bashkëpunim me të tjerët, në një grup, në rrjetet sociale dhe në internet). – SHQI.AF.F.3.5. Shprehin mendimin e tyre të arsyetuar në përputhje me kontekstin, duke respektuar pikëpamjet e të tjerëve. – SHQI.AF.F.3.6. Njohin gjuhën e urrejtjes dhe qëndrimet diskriminuese në situatat e përditshme dhe në media si një fenomen negativ; respektojnë dallimet personale dhe kulturore. – SHQI.AF.F.3.7. Përdorin shkrim-leximin (gjetjen e informacionit, kuptimin e përgjithshëm të një teksti,
--	--	--

– SHQI.AF.F.1.9. Dallojnë shprehjen formale nga ajo joformale dhe e lidhin mënyrën e shprehjes me situatën komunikuese. – SHQI.AF.F.1.10. Lidhin veprat letrare që kanë lexuar me autorët e tyre; interpretojnë në mënyrë të pavarur përmbajtjen themelore të veprës, temën kryesore, motivin kryesor të veprës dhe personazhet kryesore të saj, kohën dhe vendin e veprimit; dallojnë format themelore të rrëfimit. – SHQI.AF.F.1.11. Klasifikojnë tekstet sipas kritereve të ndryshme: tekst letrar/joletrar, letërsi popullore/e shkruar; vepër në prozë/vepër në vargje; zhanër letrar (epik, lirik, dramatik).	përshtatin mjetet shprehëse (verbale dhe joverbale), fjalorin dhe format e rrëfimit në tekstin e shkruar dhe të folur, në situatën komunikuese. – SHQI.AF.F.2.8. Vënë re informacione në tekst që nuk i kuptojnë dhe gjejnë mënyra për ta zbuluar (bëjnë pyetje); gjejnë informacion nga teksti sipas kritereve të dhëna.	interpretimin e kuptimit të një teksti) si një mjet për të mësuar lëndë të tjera. – SHQI.AF.F.3.8. Zbatojnë strategji të ndryshme leximi dhe i përshtatin ato me natyrën e tekstit dhe qëllimin e leximit (informimin, të nxënit, përvojën estetike, argëtimin); lexojnë, kuptojnë dhe interpretojnë tekstet jolineare. – SHQI.AF.F.3.9. Kanë zhvilluar përvojë leximi dhe e kuptojnë rëndësinë e leximit për zhvillimin e kulturës dhe njohurive të tyre të përgjithshme. – SHQI.AF.F.3.10. Kuptojnë rëndësinë e letërsisë dhe kulturës në jetën e tyre; zhvillojnë kreativitetin dhe aftësitë e tyre krijuese në të gjitha fushat; vlerësojnë letërsinë si një pjesë thelbësore të kulturës kombëtare, evropiane dhe botërore dhe si një mjet për promovimin e kulturave të ndryshme. – SHQI.AF.F.3.11. Përdorin njohuritë e tyre për gjuhën dhe letërsinë për të marrë pjesë në ngjarje të ndryshme kulturore (ngjarje, shfaqje teatrale, mbrëmje letrare, ekspozita, shfaqje etj.), realizojnë ide të parapërgatitura dhe marrin pjesë në projekte që lidhen me shkollën dhe komunitetin
--	---	---

		lokal. – SHQI.AF.F.3.12. Hartojnë një tekst më të thjeshtë të folur ose të shkruar sipas kritereve të dhëna, duke trajtuar me përgjegjësi çështje që lidhen me pronësinë intelektuale. – SHQI.AF.F.3.13. Vërejnë rëndësinë e gjuhës për kujdesin ndaj identitetit kulturor dhe kombëtar; respektojnë gjuhët tjera dhe njohin elementet e trashëgimisë së tyre kulturore dhe historike dhe të shtetit në të cilin jetojnë.
--	--	--

Niveli i mesëm

Kompetenca specifike lëndore 1 (KSL 1)

Nxënësit dinë informacion bazë rreth origjinës dhe zhvillimit të gjuhës letrare, diversitetit të saj dialektor dhe pozicionit të saj në familjen gjuhësore evropiane. Ato dallojnë grupet kryesore gjuhësore në Evropë dhe përcaktojnë vendin e gjuhës shqipe në familjen e gjuhëve indo-evropiane. Ata kanë njohuri bazë në fusha të ndryshme të gramatikës (fonetikë, morfologji, sintaksë, leksikologji, stilistikë) dhe drejtshkrim dhe i zbatojnë ato në të folur dhe në të shkruar. Ata kanë një fjalor të zhvilluar në përputhje me arsimimin e tyre, bëjnë dallimin midis shprehjes formale dhe asaj joformale dhe e lidhin mënyrën e shprehjes me situatën komunikuese. Kur interpretojnë një vepër letrare, ata vënë re karakteristikat themelore tematike, kompozicionale dhe gjuhësore-stilistike të teksteve epike, lirike dhe dramatike. Ata i njohin termat bazë letrarë dhe i zbatojnë ato në mënyrë adekuate në interpretimin e veprave letrare. Ata analizojnë në mënyrë të pavarur një problem specifik në një tekst letrar dhe jo-fiktiv.

Kompetenca specifike lëndore 2 (KSL 2)

Nxënësit lidhin informacione nga fusha të ndryshme duke përdorur fjalorë, manuale, enciklopedi dhe burime të tjera informacioni, duke përfshirë edhe ato dixhitale. Ata janë në gjendje të formulojnë qartë, të argumentojnë dhe të shprehin publikisht mendimet e tyre mbi temat e përditshme. Ata hartojnë tekst të folur ose të shkruar më kompleks, logjik dhe të strukturuar. Ata interpretojnë elementët kryesorë të strukturës së një teksti letrar, si dhe

tiparet e tij tematike, ideologjike, stilistike, gjuhësore dhe kompozicionale. Ata interpretojnë elementët konceptualë dhe formalë të teksteve letrare dhe joletrare. Ata analizojnë një problem specifik në tekst dhe janë në gjendje të argumentojnë mendimin e tyre.

Kompetenca specifike lëndore 3 (KSL 3)

Nxënësit kultivojnë të folurit e tyre dhe hartojnë tekste të shkruara më komplekse mbi tema të ndryshme, duke respektuar normat gjuhësore. Ata përdorin literaturë parësore dhe dytësore dhe janë në gjendje të rekomandojnë një vepër letrare dhe të shpjegojnë zgjedhjen e tyre. Ata zbatojnë terma bazë letrarë në interpretimin e veprave letrare. Ata kanë një kulturë të zhvilluar leximi, lexojnë për përjetimin artistik të një vepre letrare, njohuritë dhe pasurimin e fondit të tyre leksikor. Ata lidhin informacionin nga tekstet joletrare duke e krahasuar atë me përvojën personale. Ata përdorin njohuritë e gjuhës dhe letërsisë për të krijuar përmbajtje të ndryshme kulturore.

Niveli i mesëm

KSL 1

Nxënësit:

– SHQI.AF.M.1.1. Kategorizojnë gjuhët evropiane në grupe themelore gjuhësore dhe dinë vendin e gjuhës shqipe në familjen e gjuhëve indoevropiane.

– SHQI.AF.M.1.2. Shpjegojnë etapat themelore në zhvillimin e gjuhës letrare shqipe dhe monumentet më të rëndësishme kulturore – historike; i klasifikojnë dialektet e gjuhës shqipe.

– SHQI.AF.M.1.3. Vërejnë ndryshimet e mundshme ndërmjet theksit të fjalës dhe atij letrar; dinë të përcaktojnë vendin e theksit në fjalë.

– SHQI.AF.M.1.4. Aplikojnë njohuritë e tyre mbi ndarjen e tingujve dhe

KSL 2

Nxënësit:

– SHQI.AF.M.2.1. Zbatojnë njohuritë teorike për të vërejtur, ilustruar dhe analizuar fenomenet gramatikore në situata gjuhësore më të ndërlikuara.

– SHQI.AF.M.2.2. Vërejnë dhe korrigjojnë gabimet në tekstin e tyre dhe të të tjerëve, duke ndjekur normat e drejtshkrimit.

– SHQI.AF.M.2.3. Përdorin strategji të ndryshme leximi dhe të mësuarit në përputhje me objektivin e caktuar.

– SHQI.AF.M.2.4. Lexojnë rregullisht veprat letrare të programit shkollor dhe vepra sipas zgjedhjes së tyre të lirë, duke krijuar përvojën e leximit dhe duke zhvilluar shijen letrare dhe

KSL 3

Nxënësit:

– SHQI.AF.M.3.1. Shprehin mendimin e tyre në kontekstin shkollor, privat, publik dhe mediatik duke përdorur gjuhën letrare, me vetëdije për konventat sociale dhe dallimet kulturore.

– SHQI.AF.M.3.2. Përdorin aftësitë e zhvilluara të bashkëpunimit dhe kulturën e komunikimit, kulturën e shprehjes së tyre verbale dhe joverbale si dhe aftësitë e dëgjimit dhe respektimit të mendimeve të të tjerëve në aspekte të ndryshme, media dhe situata komunikimi.

alternimet e tingujve, fjalimin dhe shkrimin e tyre. – SHQI.AF.M.1.5. Dallojnë nënkategoritë e fjalëve të ndryshueshme dhe kategoritë e tyre gramatikore si edhe çdo kategori të tyre gramatikore si dhe çdo formë të foljeve (përveç imperfektit). – SHQI.AF.M.1.6. Njohin pjesët e fjalëve të prejardhura (rrënja, tema, parashtesa, prapashtesa) në shembuj më të thjeshtë, duke zhvilluar ndjenjën gjuhësore dhe pasuruar fjalorin e tyre. – SHQI.AF.M.1.7. Vërejnë sintagma dhe dinë të analizojnë fjali më të thjeshta të ndërtuara sipas modeleve themelore; njohin llojet e fjalive të varura dhe kuptojnë funksionin e tyre. – SHQI.AF.M.1.8. Njohin dhe interpretojnë kuptimet e fjalëve dhe frazeologjizmave që shfaqen në tekste letrare dhe mediatike të destinuara për të rinjtë dhe i përdorin ato në mënyrë të saktë. SHQI.AF.M.1.9. Njohin stilet funksionale (letrar-artistik, shkencor, administrativ, publicistik dhe komunikativ) bazuar në veçoritë e tyre dhe i përdorin në përputhje me situatën komunikuese. SHQI.AF.M.1.10. Zbatojnë në mënyrë	estetike. – SHQI.AF.M.2.5. E përjetojnë veprën letrare duke shprehur përshtypjet e tyre personale; interpretojnë tekstin letrar dhe joartistik duke nxjerrë detajet kryesore; e lidhin, krahasojnë dhe argumentojnë përfundimet e tyre duke u mbështetur në fakte nga teksti dhe përvoja personale. – SHQI.AF.M.2.6. Interpretojnë marrëdhëniet shkak-pasojë në lidhje me ngjarjet në tekst, veprimet dhe karakteristikat e personazheve, kontekstin historik dhe shoqëror, si dhe motivet, mjetet stilistiko - gjuhësore në poezi; zbulojnë pjesët ideore të tekstit. – SHQI.AF.M.2.7. Vlerësojnë veprimet dhe karakteristikat e personazheve, duke formuar dhe rishqyrtuar qëndrimet e tyre morale. – SHQI.AF.M.2.8. Dallojnë subjektivitetin nga objektivitetin në shprehje, faktet nga interpretimet; njohin metaforën, humorin, ironinë dhe satirën; identifikojnë qëllimin dhe synimin e shprehjes (propagandë, manipulim, reklamë, informim...). – SHQI.AF.M.2.9. Organizojnë tekstin e folur ose të shkruar (hartojnë dhe riformulojnë planin, strukturojnë dhe riorganizojnë përmbajtjen, lidhin	– SHQI.AF.M.3.3. Kultivojnë kulturën e popullit të tyre dhe respektojnë e vlerësojnë diversitetin e kulturave të tjera. – SHQI.AF.M.3.4. Përdorin aftësinë e leximit kritik (mendojnë për tekstin dhe vlerësojnë përmbajtjen e tij; krahasojnë faktet dhe pikëpamjet e shprehura në tekst me perceptimet e tyre; kërkojnë prova në tekst dhe i kundërvënë ato me dëshmi nga burime të tjera, duke përdorur njohuri të përgjithshme dhe specifike si dhe aftësinë e të menduarit abstrakt) në fusha të ndryshme (arti, teknologjia, financa, shëndetësia, media, shkenca dhe matematika...). – SHQI.AF.M.3.5. Zgjerojnë interesin e tyre për leximin – nga tekste joartistike deri te letërsia për të rinj, nga letërsia kombëtare te ajo botërore; dinë të rekomandojnë një libër dhe të vlerësojnë rekomandimet e të tjerëve.
---	---	---

të qëndrueshme rregullat e drejtshkrimit dhe vërejnë gabime në tekstin e tyre dhe të të tjerëve. – SHQI.AF.M.1.11. Lidhin veprat letrare me kontekstin historik dhe shoqëror. – SHQI.AF.M.1.12. Vërejnë elementet lirike, epike dhe dramatike në një vepër; emërtojnë llojet kryesore letrare (poezi, tregim, roman...) dhe llojet letrare-shkencore (biografi, autobiografi, ditar, udhëpërshkrimin, kujtime dhe tekste shkencore - popullore). – SHQI.AF.M.1.13. Dallojnë autorin e një vepre letrare nga narratori, personazhet dramatike ose subjektin lirik; si dhe tekstin letrar nga teksti joartistik edhe kur trajtojnë tema, personazhe dhe ngjarje të njëjta ose të ngjajshme. – SHQI.AF.M.1.14. Emërtojnë forma të ndryshme të tregimit (tregim në vetën e parë dhe të tretë, kronologjik dhe retrospektiv; përshkrimin dhe llojet e tij; monologun, monologun e brendshëm dhe dialogun). Gjithashtu, identifikojnë mjetet shprehëse stilistike gjuhësore si dhe llojet e vargut, strofës dhe rimës gjatë interpretimit dhe analizës së veprave letrare. – SHQI.AF.M.1.15. Ata bëjnë dallimin midis parafrazës (rrëfimit të	pjesët në një tërësi të folur apo të shkruar). – SHQI.AF.M.2.10. Gjejnë në mënyrë të pavarur dhe lidhin informacione nga tekste të fushave të ndryshme, duke i përdorur ato në procesin e të mësuarit dhe në situata të jetës së përditshme.	– SHQI.AF.M.3.6. Kuptojnë lidhjet e ndërsjella midis letërsisë dhe kulturës; formojnë qëndrimet e tyre estetike dhe etike me ndihmën e literaturës. – SHQI.AF.M.3.7. Përdorin njohuritë e tyre në gjuhë dhe letërsi për të krijuar dhe/ose vlerësuar përmbajtje kulturore të ndryshme; janë të gatshëm të marrin pjesë në projekte individuale dhe ekipore; janë të aftë të zhvillojnë një ide dhe ta paraqesin atë, duke njohur dhe realizuar vlerën e saj personale, shoqërore dhe komerciale. – SHQI.AF.M.3.8. Hartojnë tekste të folura ose të shkruara bazuar në njohuritë e fituara, literaturën kryesore dhe dytësore; dinë si të citojnë dhe/ose të parafrazojnë tekstet e të tjerëve. – SHQI.AF.M.3.9. Respektojnë diversitetin kulturor të vendit të tyre, çmojnë trashëgiminë kulturore të vendlindjes së tyre; kanë nevoja kulturore të
---	--	---

përmbajtjes) dhe analizës së veprës.	zhvilluara dhe dinë si t'i shprehin dhe t'i plotësojnë.
--------------------------------------	---

Niveli i përparuar

Kompetenca specifike lëndore 1 (KSL1)

Nxënësit kuptojnë funksionet dhe rëndësinë e gjuhës dhe shumëgjuhësisë. Kanë njohuri të detajuara mbi gramatikën e gjuhës shqipe (intonacionin, përbërjen e fjalëve, kuptimin e rasave dhe formave të foljeve, strukturën e fjalisë); njohin strukturën e një artikulli leksikor. Zotërojnë format e të folurit dhe të shkruarit të nevojshëm për arsim, përfshirje qytetare dhe sociale.

Ata vlerësojnë teknikat stilistike në tekstet letrare dhe joartistike dhe interpretojnë rolin e tyre në realizimin e cilësive estetike dhe semantike të teksteve të ndryshme. Gjithashtu, krijojnë lidhje midis letërsisë dhe arteve të tjera, shkencës dhe teknologjisë.

Përmes leximit dhe studimit të letërsisë shqipe dhe botërore si dhe arteve teatrale e filmike, ata zhvillojnë identitetin personal, kombëtar dhe kulturor si dhe ndërgjegjësimin për trashëgiminë europiane dhe botërore. Kjo ndihmon në formimin e një perspektive të gjerë dhe të pasur intelektuale.

Kompetenca specifike lëndore 2 (KSL2)

Nxënësit flasin publikisht dhe para një audience më të madhe për tema nga gjuha, letërsia dhe kultura. Vërejnë mundësitë kërkimore dhe krijuese në procesin e të mësuarit të gjuhës dhe letërsisë, duke zbatuar njohuritë dhe aftësitë e fituara në jetën e përditshme.

Ata hulumtojnë karakteristikat e regjistrave dhe stileve gjuhësore të lidhura me fjalorët dhe zgjedhjen e shprehjeve të përshtatshme si dhe krahasojnë informacione nga disiplina të ndryshme dhe burime mediatike, duke i trajtuar ato në mënyrë kritike.

Kompetenca specifike lëndore 3 (KSL3)

Nxënësit zhvillojnë kulturën e të folurit dhe të lexuarit si për përmirësimin e tyre personal, ashtu edhe për të marrë pjesë në jetën qytetare dhe shoqërore. Ata ndjekin ndikimet e zhvillimeve socio-ekonomike mbi gjuhën,

letërsinë, kulturën dhe shkencën, duke treguar kujdes për një mënyrë jetese të qëndrueshme në komunitetin e tyre.

Ata promovojnë një qasje humane dhe kritike në dialogun ndërkulturor, duke i kushtuar vëmendje rëndësisë së mirëkuptimit dhe respektit reciprok. Për më tepër, ata janë të gatshëm të marrin përgjegjësi për zgjedhjet dhe vendimet që ndikojnë në jetën e tyre personale dhe në atë të komunitetit.

Niveli i përparuar

KSL 1	KSL 2	KSL 3
<i>Nxënësit:</i>	<i>Nxënësit:</i>	<i>Nxënësit:</i>
– SHQI.AF.P.1.1. Kuptojnë dhe shpjegojnë funksionet themelore të gjuhës, përfshi atë komunikuese dhe krijuese. Gjithashtu, njohin konceptet e njëgjuhësisë dhe shumëgjuhësisë si dhe janë të informuar për situatat gjuhësore në vendin ku jetojnë. – SHQI.AF.P.1.2. Dinë të përcaktojnë gjatësinë dhe sasinë e rrokjes theksore dhe të zbatojnë rregullat e theksimit në shembuj të thjeshtë (rrokje të brendshme dhe fjalë njërrrokëshe); – SHQI.AF.P.1.3. Përcaktojnë ndryshimet fonetike dhe zbatojnë normën e gjuhës letrare në lidhje me to. – SHQI.AF.P.1.4. Identifikojnë dhe emërtojnë pjesët e fjalës në lidhje me format gramatikore (bazën	– SHQI.AF.P.2.1. Analizojnë faktorët kryesorë të strukturës së tekstit letrar (tematik, ideor, stilistik, gjuhësor dhe kompozicional) duke përdorur terminologji teorike letrare. – SHQI.AF.P.2.2. Vlerësojnë funksionin e mjeteve stilistike të përdorura (figurave stilistike, formave të tregimit, shumëkuptimësisë) në një kontekst të caktuar. – SHQI.AF.P.2.3. Analizojnë një problem, ide ose mesazh në tekstet letrare dhe joartistike, duke i shqyrtuar nga perspektiva të ndryshme; gjejnë argumente, i rendisin sipas rëndësisë, i vlerësojnë dhe, nëse është e nevojshme, i rishikojnë për të korrigjuar qëndrimet e tyre.	– SHQI.AF.P.3.1. Kuptojnë dhe përdorin mundësitë e gjuhës, hulumtojnë dhe shprehin qëndrimet e tyre mbi veten si dhe mbi dimensionet shoqërore, kulturore, morale, shpirtërore dhe estetike të përvojave njerëzore. – SHQI.AF.P.3.2. Kanë një marrëdhënie interaktive me mediat, duke qenë të aftë të njohin lloje të ndryshme manipulimesh mediatike dhe ndikimin e tyre në formësimin e realitetit. – SHQI.AF.P.3.3. Zhvillojnë stilin e tyre personal në të shprehurit verbal dhe joverbal. – SHQI.AF.P.3.4. Kultivojnë ndërveprime pozitive dhe

gramatikore dhe para / prapashtesat e formës); njohin kuptimet kryesore të rasave; emërtojnë format personale dhe jopersonale, të thjeshta dhe të përbëra të foljeve, duke i përdorur saktë në shkrim dhe në të folur. – SHQI.AF.P.1.5. Emërtojnë modelet kryesore të formimit të fjalëve (parafjalimi, parashtesimi), derivimi, bashkimi) dhe i përdorin ato për të pasuruar fjalorin e tyre. – SHQI.AF.P.1.6. Analizojnë sintagmat, fjalitë kallëzuesore dhe komunikative, duke kuptuar marrëdhëniet e tyre brenda sistemit gjuhësor. Gjithashtu, ata zbatojnë rregullat bazë të ndërlidhjes së pjesëve të fjalisë – SHQI.AF.P.1.7. Përcaktojnë kuptimin e fjalëve dhe shprehjeve të panjohura bazuar në përbërjen e tyre dhe/ose kontekstin në të cilin përdoren; njohin dhe përdorin metaforën dhe metoniminë si mekanizma leksikorë. – SHQI.AF.P.1.8. Interpretojnë karakteristikat e lirikës, epikës dhe dramës në vepra të ndryshme letrare si dhe në lloje të ndërmjetme, si dramës epike ose	– SHQI.AF.P.2.4. Përshtatin qëllimin, përmbajtjen dhe mënyrën e paraqitjes me situatën komunikative. – SHQI.AF.P.2.5. Hartojnë lloje të ndryshme tekstesh, duke zgjedhur elementet e duhura të stileve funksionale dhe formave të tregimit, duke shfaqur origjinalitet dhe kreativitet. – SHQI.AF.P.2.6. Hulumtojnë dhe krahasojnë informacionet nga burime të ndryshme mediatike, duke vlerësuar besueshmërinë e burimeve dhe rëndësinë e informacionit.	bashkëpunim në punën ekipore, duke treguar këmbëngulje dhe proaktivitet në arritjen e objektivave; gjithashtu, janë të gatshëm të marrin pjesë në aktivitete të komunitetit dhe shoqërore. - SHQI.AF.P.3.5. Vërejnë dhe ndjekin zhvillimin dhe ndikimin e artit, shkencës dhe teknologjisë mbi shkrim-leximin dhe gjuhën. Gjithashtu, ata kujdesen për ruajtjen e monumenteve kulturore dhe historike, si dhe për sigurinë dhe qëndrueshmërinë e mjedisit. – SHQI.AF.P.3.6. Përdorin aftësinë e leximit kritik për të shqyrtuar objektivisht dhe me analizë përmbajtjen dhe formën e një teksti, duke vlerësuar strukturën, zhanrin, mënyrën dhe stilin e shkrimit; gjithashtu, dallojnë faktet nga interpretimi si dhe identifikojnë çdo anësi ose paragjykim të autorit. – SHQI.AF.P.3.7. Përmes leximit dhe shkrimit, zgjerojnë horizontet e tyre dhe zhvillojnë botën e tyre mendore dhe emocionale. Gjithashtu, tregojnë gatishmëri për të
--	--	---

llojet lirike-epike. – SHQI.AF.P.1.9. Vërejnë dhe përshkruajnë karakteristikat gjuhësore, strukture ose estetike të veprave letrare dhe joartistike, duke i përdorur ato në vlerësimin e veprës dhe në zhvillimin e stilit të tyre të shprehjes.		marrë përgjegjësi për zgjedhjet dhe vendimet që ndikojnë në jetën personale dhe atë të komunitetit. – SHQI.AF.P.3.8. Kultivojnë një qasje humane dhe kritike ndaj ndryshimeve kulturore dhe mënyrës se si letërsia dhe artet e tjera mund të ndikojnë në përjetimin dhe formësimin e botës. – SHQI.AF.P.3.9. Verësojnë gjuhën si një medium të kulturës kombëtare, trashëgimisë kulturore dhe larminë kulturore të Europës dhe botës.
--	--	--